

IT-98-34-I
22 DECEMBER, 1998
D20-1/368ter.

D20/368ter
Prevod
DW

MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD
ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

PREDMET Br.

TUŽILAC

protiv

Mladena NALETILIĆA zvanog "Tuta"
Vinka MARTINOVIĆA zvanog "Štela"

OPTUŽNICA

Tužilac Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, u skladu s ovlaštenjem iz člana 18 Statuta Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (Statut Međunarodnog Suda) optužuje:

Mladena NALETILIĆA zvanog "Tuta"

i

Vinka MARINKOVIĆA zvanog "Štela"

za ZLOČINE PROTIV ČOVJEČNOSTI, TEŠKE POVREDE ŽENEVSKIH
KONVENCIJA i KRŠENJA RATNIH ZAKONA I OBIČAJA.

ČINJENIČNI KONTEKST

1. Dana 25. juna 1991 Hrvatska je proglasila nezavisnost što je suspendirano do 8. oktobra 1991. Republiku Hrvatsku je Evropska Zajednica priznala 15. januara 1992 te je 22. maja 1992. postala članicom Ujedinjenih nacija.
2. Dana 3. marta 1992. Republika Bosna i Hercegovina proglasila je nezavisnost. Republiku Bosnu i Hercegovinu je Evropska Zajednica priznala 6. aprila 1992., a Republika Hrvatska 7. aprila 1992. Republika Bosna i Hercegovina je postala članicom Ujedinjenih nacija 22. maja 1992.
3. Hrvatska zajednica Herceg Bosna (HZ HB) proglasila je svoje postojanje 18. novembra 1991. uz tvrdnju da je odvojena odnosno zasebna "politička, kulturna, ekonomska i teritorijalna cjelina" na području Bosne i Hercegovine. Svrha toga je bila, *inter alia*, uspostavljanje bliskijih veza sa Republikom Hrvatskom. Ta stremljenja, koja je Republika Hrvatska podržala, mogu se vidjeti i iz toga da se u HZ HB koristio hrvatski novac i hrvatski jezik, a i iz toga da su bosanski Hrvati dobivali hrvatsko državljanstvo od Republike Hrvatske.
4. Dana 14. septembra 1992, Ustavni sud Republike Bosne i Hercegovine proglasio je HZ HB nelegalnom. Samoproglášena HZ HB kao ni kasnije samoproglášena Hrvatska Republika Herceg Bosna (HR HB) nisu nikada priznate od međunarodne zajednice.
5. Član 3 Proklamacije HZ HB od 18. novembra 1991. određuje Mostar kao glavni grad ove zajednice. Izbor Mostara za glavni grad samoproglášene Hrvatske zajednice potvrđen je uredbom koju je izdao predsjednik HZ HB 8. aprila 1992. prilikom osnivanja Hrvatskog vijeća obrane (HVO), vrhovnog izvršnog, administrativnog i obrambenog tijela Herceg-Bosne sa sjedištem u Mostaru; te uredbom izdatom od istog predsjednika na dan 28. augusta 1993. kojim je HZ HB sebe proglasila HR HB.

6. Opština Mostar je prije početka sukoba (prema popisu stanovništva iz 1991) imala 126.628 stanovnika, od kojih je 43.856 (34,6%) bilo Muslimana; 43.037 (33,9%) su bili Hrvati; 23.846 (18,8%) su bili Srbi; 12.768 (9,9%) su bili Jugoslaveni; a 3.121 (2,4%) ostali. Grad Mostar je kroz povijest smatran glavnim gradom i najveći je grad Hercegovine. Područje opštine Mostar uključuje, između ostalog, sljedeća sela i područja: Raštani, Bijelo Polje, Vojno, Potoći, Rudnik, Ilići, Đikovina, Panjevina, Rodoć, Podhum, Zahum i Blagaj.
7. Sve vrijeme tokom predmetnog perioda, Vojska Republike Hrvatske (HV) davala je podršku i potpomagala HVO i slala svoje jedinice u Mostar i druge opštine Bosne i Hercegovine. Među jedinicama koje su djelovale zajedno s vladom Republike Hrvatske i učestvovala u zajedničkim akcijama sa jedinicama HV-a bila je: "Kažnjenička bojna", takođe zvana "Tutićeva brigada", "Tutići" i "Tutini ljudi" (u daljem tekstu KB) pod komandom **MLADENA NALETILIĆA**, zvanog "Tuta".
8. Već u oktobru 1992, HVO je napao bosanske Muslimane u opštini Prozor. Uslijedio je sukob HV-a i HVO-a sa Oružanim snagama Vlade Bosne i Hercegovine (ABiH) koji je trajao sve do februara 1994.
9. U aprilu 1993. HVO je započeo niz napada na civile bosanske Muslimane, kao na primjer napad na Ahmiće 16. aprila i druga mjesta u srednjoj Bosni. Istovremeno, 17. aprila 1993. snage HV-a i HVO-a uključujući i Kažnjeničku bojnu (KB) napale su sela Soviće i Doljane (opštin Jablanica) pod sveukupnom komandom **MLADENA NALETILIĆA** te su deportirali bosanske Muslimane i razorili njihovu imovinu. Istovremeno je u aprilu 1993. u hercegovačkim opštinama Stolac, Čapljina i Mostar, HVO hapsio viđenije bosanske Muslimane i uvodio razne mjere proganjanja bosanskih Muslimana kao što su otpuštanje s posla i položaja, diskriminacija pri dijeljenju humanitarne pomoći, napadi na kuće i imovinu bosanskih Muslimana te nametanje hrvatskog jezika i obrazovanja.

10. Dana 9. maja 1993. HV i HVO uključujući i KB započeli su veliku vojnu ofanzivu na bosansko-muslimansko stanovništvo Mostara i pozicije Armije BH u gradu, izazivajući tako početak oružanog sukoba s Armijom BH u opštini Mostar. Zatim je uslijedila pozamašna kampanja nasilja protiv bosanskih Muslimana u djelovima Mostara pod okupacijom od HV-a i HVO-a, koja je trajala barem do prekida vatre i mirovnih sporazuma u februaru i martu 1994. Sa druge strane linije sukoba, dio grada koji je držala Armija BH bio je u okruženju HV-a i HVO-a koji su intenzivno granatirali to područje i tako sprečavali dolazak humanitarne pomoći i osnovnih namirnica. **MLADEN NALETILIĆ** kao komandant KB-a i **VINKO MARTINOVIĆ** komandant podjedinica KB "Mrmak" odnosno "Vinko Škrobo" bili su vođe i počinioci ove kampanje protiv bosanskih Muslimana.
11. Cilj te kampanje, takozvanog "etničkog čišćenja" od strane HV-a i HVO-a, bio je postizanje kontrole nad opštinama Mostar, Jablanica i drugim opštinama u Bosni i Hercegovini, te prisiljavanje bosanskih Muslimana da napuste ta područja, odnosno znatno smanjivanje i pokoravanje tog dijela stanovništva. Sredstva koja su bila korištena u tu svrhu uključuju ubijanje, premlaćivanje, mučenje, deložacije, razaranje kulturnog i vjerskog nasljeđa, pljačka, uskraćivanje osnovnih građanskih i ljudskih prava, te masovne progone, zatvaranja i hapšenja koji su se temeljili na sistematskoj diskriminaciji po etničkoj osnovi. Kao rezultat te kampanje, deseci hiljada bosanskih Muslimana napustili su Mostar, Jablanicu i druge opštine u Bosni i Hercegovini. Tradicionalna etnička raznolikost tih opština je skoro potpuno uklonjena te su se počele stvarati etnički čiste institucije i društvo na tim područjima.

OPTUŽENI

12. **MLADEN NALETILIĆ**, zvan "Tuta", sin Mate i Slavke, rođen je 1. decembra 1946. u Lištici, Široki Brijeg u opštini Široki Brijeg, u Bosni i Hercegovini. **MLADEN NALETILIĆ** je po rođenju bosanski Hrvat ali je kasnije dobio državljanstvo Republike Hrvatske, koje i danas ima. **MLADEN**

NALETILIĆ je završio osnovnu školu. **MLADEN NALETILIĆ** je napustio Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju pred kraj 60-tih ili početkom 70-tih godina te je ostao u inostranstvu do povratka u svoju zemlju 1990.

13. **VINKO MARTINOVIĆ**, zvan "Štela", sin Ivana, rođen je 21. septembra 1963. u Mostaru, Bosna i Hercegovina. **VINKO MARTINOVIĆ** je po rođenju bosanski Hrvat ali je kasnije dobio državljanstvo Republike Hrvatske, koje i danas ima.

NADREĐENOST

14. U vrijeme na koje se ova optužnica odnosi, **MLADEN NALETILIĆ** je bio zapovjednik KB-a, specijalne jedinice koju je sam osnovao negdje oko juna 1991. KB se sastojala od nekih 200 do 300 vojnika raspoređenih u nekoliko pod-jedinica koje su se zvale ATG ili ATJ (anti teroristička grupa ili jedinica) i imale su sjedište u opštinama Mostar, Lištica, Široki Brijeg i Ljubuški. Glavni zadatak KB-a bili su borbeni zadaci na liniji obrane, protjerivanja i napadi na civile bosanske Muslimane na područjima pod okupacijom HV-a i HVO-a. KB je djelovala kao dio ili u koordinaciji sa HVO-om i HV-om.
15. **MLADEN NALETILIĆ** je vojna pitanja kontrolirao na način konzistentan sa vršenjem vlasti nadređenog, uključujući razvoj organizacione strukture u KB-u. Bio je uključen u rukovođenje i financiranje KB-a. **MLADEN NALETILIĆ** je bio zadužen za isplatu plata pripadnicima KB-a; odlučivanje o logističkim i taktičkim pitanjima; obezbeđenje borbene gotovosti svojih vojnika; planiranje i sprovođenje vojnih operacija koje je sprovodio ili sam KB ili KB u koordinaciji s drugim jedinicama HVO-a i HV-a pod glavnom komandom obje vojske; te koordinaciju sa višim oficirima HZ HB-a, HR HB i Republike Hrvatske.
16. **MLADEN NALETILIĆ** bio je direktno nadređen članovima KB-a tako da se gotovo dnevno sretao s onima koji su mu bili direktno podređeni i s pod-

komandantima KB-a, te je često komunicirao s običnim vojnicima, posjećivao razne baze KB-a i djelovao kao terenski zapovjednik za određene vojne akcije.

17. **VINKO MARTINOVIĆ** je bio zapovjednik milicije HOS-a (Hrvatske obrambene snage) u Mostaru 1992, a kasnije je prešao u KB. U predmetnom periodu, **VINKO MARTINOVIĆ** je bio zapovjednik KB-a podjedinice ATG "Mrmak", čije je ime kasnije promjenjeno u "Vinko Škrobo", i podređen **MLADENU NALETILIĆU**. Na način konzistentan sa vršenjem vlasti nadređenog, **VINKO MARTINOVIĆ** je učestvovao u vojnim operacijama pod zapovjedništvom KB-a i u saradnja s ostalim jedinicama HVO-a i HV-a pod glavnom komandom obje vojske. U predmetno vrijeme, u gradu Mostaru **VINKO MARTINOVIĆ** je komandovao djelom borbene linije na Bulevaru gdje je bila raspoređena podjedinica ATG "Mrmak", kasnije preimenovana u "Vinko Škrobo" pod njegovom komandom, a sjedište i prostorije ove jedinice nalazile su se u Kalemovoj ulici.

OPŠTE POSTAVKE OPTUŽNICE

18. Sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, na području Republike Bosne i Hercegovine trajalo je stanje međunarodnog oružanog sukoba i djelomične okupacije.
19. Sva djela i propusti navedeni kao teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. (teške povrede) i priznati članom 2 Statuta Međunarodnog suda, dogodili su se za vrijeme tog međunarodnog oružanog sukoba i djelomične okupacije.
20. Sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, žrtve navedene u optužnici bilo da su bili civili ili ratni zarobljenici bile su osobe zaštićene Ženevskim konvencijama iz 1949.

21. U svakom stavu koji se odnosi na zločin protiv čovječnosti, navedena djela i propusti bili su dio raširenog i sistematskog napada širokih razmjera usmjerenog protiv bosanskih Muslimana.
22. Optuženi, prema ovoj optužnici, bili su dužni da se pridržavaju zakona i običaja koji reguliraju vođenje rata, uključujući i Ženevske konvencije iz 1949.
23. **MLADEN NALETILIĆ i VINKO MARTINOVIĆ** su individualno odgovorni za zločine za koje ih tereti ova optužnica prema članu 7(1) Statuta Međunarodnog suda. Individualna krivična odgovornost obuhvata planiranje, podsticanje, naređivanje, izvršavanje ili na drugi način pomaganje i doprinošenje u planiranju, pripremi ili izvođenju bilo kojeg od gore navedenih zločina.
24. **MLADEN NALETILIĆ i VINKO MARTINOVIĆ** su takođe, ili alternativno, krivično odgovorni za djela svojih potčinjenih po osnovu svog nadređenog položaja, u skladu sa članom 7(3) Statuta Međunarodnog suda. Nadređeni je odgovoran za krivična djela potčinjenih ukoliko je nadređeni znao ili imao razloga da zna da će njegovi potčinjeni počiniti takva djela ili da su ih već počinili, a nadređeni nije preduzeo potrebne i razumne mjere kako bi takva djela spriječio ili kaznio počinioce.

OPTUŽBE

TAČKA 1

PROGONI

25. Dana 17. aprila 1993, u opštini Jablanica, KB je zajedno sa drugim jedinicama HV-a i HVO-a, napao sela Sovići i Doljani nakon čega je uslijedilo nasilno preseljenje bosanskih Muslimana, razaranje njihovih kuća i džamije u Sovićima. **MLADEN NALETILIĆ** je bio glavni komandant u ovom napadu te je svojim podređenima naredio da uništavaju imovinu bosanskih Muslimana

- i džamiju u Sovićima, da uhapsu odrasle muškarce bosanske Muslimane i da protjeraju ili silom presele civile bosanske Muslimane na područje pod kontrolom A BiH.
26. U opštini Mostar, nasilno preseljenje i zatvaranje civila bosanskih Muslimana počelo je istovremeno kada i napadi HV-a i HVO-a, dakle 9. maja 1993. i nastavilo se najmanje do januara 1994. Može se reći da su bila dva velika vala nasilnog preseljavanja i zatvaranja: jedan u danima koji su slijedili iza napada izvedenog 9. maja 1993, a drugi u prvim danima jula 1993. Kada bi KB i HVO jedinice pronašle osobe muslimanske etničke pripadnosti oni bi ih uhapsili, deložirali, opljačkali njihove domove i silom ih preselili u zatočeničke centre pod komandom HVO-a ili preko linije sukoba na područje pod kontrolom A BiH.
27. Približno od aprila 1993. pa najmanje do januara 1994, hiljade civila bosanskih Muslimana bili su zatočeni u zatočeničke centre pod kontrolom HVO-a na području Mostara i u susjednim opštinama. Premlaćivanje, mučenje i ubistva bili su česta i uobičajena pojava u tim zatočeničkim objektima.
28. Logor HELIODROM, koji se nalazi u Rodoću, opština Mostar, bio je glavni zatočenički centar na tom području. Civili bosanski Muslimani i ratni zarobljenici bili su zatočeni u HELIDROMU pod komandom **MLADENA NALETILIĆA i VINKA MARTINOVIĆA**. Članovi KB-a maltretirali su i mučili zatvorenike Bosanske Muslimane na HELIODROMU. Uz to, tokom predmetnog perioda, podređeni **MLADENA NALETILIĆA i VINKA MARTINOVIĆA** redovno su odvodili zatvorenike iz HELIODROMA na borbene linije te ih tamo prisljavali da rade i koristili ih kao živi štit.
29. Tokom ovog perioda, **MLADEN NALETILIĆ** je mnogo puta posjetio logor HELIODROM i bilo mu je poznato da se tamo nalaze zatvorenici civili bosanski Muslimani, da su uvijeti nehumani te da su zatvorenici zlostavljani. **MLADEN NALETILIĆ** je bio u kontaktu sa komandantima HELIODROMA, imao je pristup u glavne prostorije u logoru te je vršio komandnu vlast nad vojnicima KB-a koji su bili smješteni u logoru HELIODROM.

30. KB je u Kalemovoj ulici u gradu Mostaru imala bazu podređene jedinice po imenu ATG "Mrmak", kasnije preimenovane "Vinko Škrobo", pod komandom **VINKA MARTINOVIĆA**. Zatočenici bosanski Muslimani su bili zatvoreni u toj bazi, koja je također korišćena za napade na civile bosanske Muslimane, naročito za deložacije, plačku, protjerivanje preko borbenih linija i korišćenje zatvorenika za prisilni rad i kao živi štit. **MLADEN NALETILIĆ** je redovno posjećivao te postorije kako bi se sastao sa **VINKOM MARTINOVIĆEM** i ostalim članovima KB-a.
31. **MLADEN NALETILIĆ** je znao za postojanje i drugih zatočeničkih centara, osim **HELIODROMA**, u Mostaru i susjednim opštinama u kojima su zatvoreni i malteretirani civili bosanski Muslimani. **MLADENU NALETILIĆU** je osobito bilo poznato postojanje zatočeničkih centara na području Lištice - Širokog Brijega, kao na primjer osnovna škola u Dobrkovićima, MUP (stanica policije) te baze KB-a u Lištici - Širokom Brijegu, Ljubuškom i Mostaru gdje su također bili zatočavani bosanski Muslimani. Bosanski Muslimani zatočeni u osnovnoj školi u Dobrkovićima bili su prisiljeni da rade na privatnom posjedu **MLADENA NALETILIĆA**.
32. Pod zapovjedništvom **MLADENA NALETILIĆA** i **VINKA MARTINOVIĆA**, KB je na silu prebacivao civile bosanske Muslimane do linije sukoba u mostarskoj opštini te ih prisiljavao da prelaze liniju sukoba na stranu Armije BH. **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** su izdavali naredjenja da se protjeraju bosanski Muslimani i opljačkaju i unište njihove kuće i imovina.
33. Tokom čitavog perioda, **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** su u više navrata mučili zatvorenike bosanske Muslimane, naređivali svojim potčinjenima da muče bosanske Muslimane i svojim primjerom naveli svoje podređene da i sami počine i izvrše mučenje. Teška tjelesna i duševna patnja namjerno je nanošena bosanskim Muslimanima radi postizanja sljedećih ciljeva: informacije, kažnjavanja, odmazde zbog nepovoljnog razvoja događaja

na frontu; zastrašivanja; ili pak zbog njihove etničke pripadnosti odnosno vjere.

34. Negdje između aprila 1993 i barem do januara 1994, **MLADEN NALETILIĆ** kao komandant KB-a i **VINKO MARTINOVIĆ**, kao komandant "Mrmaka" odnosno "Vinko Škrabo" KB podjedinice zajedno sa ostalim vođama, agentima i pripadnicima HV-a ili HVO-a, planirao je, započeo, naredio ili izvršio, ili na drugi način pomagao, doprinosio planiranju, pripremi ili izvođenju zločina protiv čovječnosti kroz sveobuhvatno ili sistematsko proganjanje civila bosanskih Muslimana na političkoj, rasnoj, etničkih ili vjerskoj osnovi, po cijelom području za koje se tvrdilo da pripada HZ HB i HR HB uz korišćenje sljedećih sredstava uključujući, gdje god je to relevantno, djela i postupke opisane u niže navedenim tačkama 2 do 22.
- (a) nezakonito zatvaranje, zatočivanje, prisilno seljenje i deportacija civila bosanskih Muslimana, uključujući opisano u stavovima 53 i 54;
 - (b) izlaganje bosanskih Muslimana mučenju i nehumanim djelima, nehumanom i okrutnom postupanju, ubistva i hotimično lišavanje života, hotimično nanošenje teške patnje, pri čemu su korišćeni za prisilan rad, međuostalim i na borbenim linijama u Mostaru, odnosno korišćeni kao živi štit, što je u određenim slučajevima završilo njihovom smrću, te sve što je opisano u stavovima 35 do 52
 - (c) razaranje i bezobzirno uništavanje nastambi i zgrada bosanskih Muslimana, uključujući i opisano u stavovima 55, 56 i 58; te
 - (d) pljačka javnog i privatnog vlasništva bosanskih Muslimana, uključujući i opisano u stavku 57.

Ovim djelima i propustima, **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** počinili su:

TAČKA 1: progon na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, priznato članom 5(h), i 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 2-8

PROTUPRAVAN RAD I ŽIVI ŠTITIVI
KAO OBLICI NEČOVJEČNOG POSTUPANJA I HOTIMIČNOG
LIŠAVANJA ŽIVOTA

35. Približno od aprila 1993. godine pa najmanje do kraja januara 1994. godine, **MLADEN NALETILIĆ, VINKO MARTINOVIĆ** i njihovi potčinjeni prisiljavali su zatočenike bosanske Muslimane iz raznih zatočeničkih centara pod komandom HVO-a na rad za vrijeme vojnih akcija te ih koristili kao žive štitove na Bulevaru i u Šantićevoj ulici, Rašanima, Stotini i drugim mjestima na liniji fronta u opštini Mostar.
36. Nakon napada HV-a i HVO-a na grad Mostar 9. maja 1993. godine, linija sukoba s ABiH prolazila je Bulevarom i Šantićevom ulicom. Od maja 1993. godine do februara 1994. godine, KB je angažirana u borbama na Bulevaru i u Šantićevoj ulici te je kontrolisala određene dijelove te linije sukoba. Ta linija sukoba takođe je bila poprište žestokih razmjena vatre iz pješadijskog i artiljerijskog oružja između suprotstavljenih strana, te je bila glavno mjesto kamo su zatočeni bosanski Muslimani odvođeni na prisilni rad i korišteni kao živi štitovi.
37. Od maja 1993. godine pa najmanje do kraja januara 1994. godine, zatočenici su redovno odvođeni iz logora HELIODROM i drugih zatočeničkih centara u baze KB-a u gradu Mostaru radi slanja na linije sukoba. Zatočenici su prisiljavani da, izlažući se velikoj životnoj opasnosti, izvršavaju razne opasne zadatke za vojnu podršku HV-u i HVO-u, uključujući kopanje rovova, utvrđivanje obrambenih položaja vrećama pijeska, izvlačenje ranjenih i poginulih vojnika HV-a i HVO-a, prenošenje municije i eksploziva preko linije sukoba i postavljanje istih pred položaje ABiH. Te su zadatke često

izvodili zatočenici, u uslovima u kojima su bili izloženi direktnoj neprijateljskoj vatri te na taj način iskorišteni kao zaštita vojnika HVO-a. Iz toga slijedi da su zatočenici pretvarani u žive štitove. U drugim navratima KB je koristila zatočenike isključivo da zaštiti KB i druge vojnike HV-a i HVO-a od neprijateljske vatre, odnosno da privuče neprijateljsku vatru na zatočenike kako bi utvrdila položaje ABiH.

38. U okolnostima žestokih razmjena vatre i direktne izloženosti zatočenika i zatvorenika takvoj vatri, te male udaljenosti između dviju zaraćenih strana, postojala je velika vjerovatnoća smrti odnosno teškog ranjavanja zatočenika i zatvorenika. **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** bili su svjesni tih okolnosti. Svjesno izlaganje zatočenih bosanskih Muslimana takvim uslovima imalo je za posljedicu nečovječno postupanje prema istima a u nekim slučajevima ranjavanje i smrt.
39. Od maja 1993. godine do januara 1994. godine, **MLADEN NALETILIĆ** je u više navrata posjetio logor HELIODROM i baze KB-a u gradu Mostaru gdje se susreo sa svojim potčinjenima i zatočenicima. **MLADEN NALETILIĆ** je znao da se zatvorenici i zatočenici koriste za prisilni rad i kao živi štitovi, te je isto tako bio svjestan ranjavanja i smrti istih na osnovu svoje prisutnosti na tim mjestima i izvještaja koje je dobivao od potčinjenih.
40. Tokom cijelog tog perioda, **VINKO MARTINOVIĆ**, kao komandant podjedinice "Mrmak" odnosno "Vinko Škrobo", redovno je koristio zatočenike za prisilni rad u vojnim akcijama i kao žive štitove na liniji sukoba u gradu Mostaru.
41. Dana 17. septembra 1993. godine, HV i HVO krenuli su u ofenzivu na položaje ABiH na Bulevaru i u Šantićevoj ulici u gradu Mostaru. U okviru te ofenzive, **VINKO MARTINOVIĆ** je naredio i rukovodio upotrebom zatočenih bosanskih Muslimana za potrebe vojnih napada na dijelu linije fronta na Bulevaru pod njegovom komandom. Po naređenjima **VINKA MARTINOVIĆA**, nekoliko zatočenika je dobilo lažne drvene puške i vojnu odjeću te su prisiljeni da hodaju uz tenk prema neprijateljskim položajima.

Svrha ove akcije bila je izazivanje vatre sa položaja ABiH na prurušene zatočenike kako bi HVO-ov tenk mogao odrediti neprijateljske položaje.

42. Istog dana i otprilike u isto to vrijeme, petnaestak zatvorenika i zatočenika postavljeno je kao živi štit na obližnjem dijelu linije fronte na Bulevaru pod komandom **VINKA MARTINOVIĆA** radi zaštite vojnika HVO-a u napadu. Desetak zatočenika je poginulo kao posljedica njihove upotrebe kao živih štitova, uključujući sljedeće osobe:

1. **Aziz ČOLAKOVIĆ**
2. **Hamdija ČOLAKOVIĆ**
3. **Enis PAJO**

43. Dana 23. septembra 1993. godine, **MLADEN NALETILIĆ** je komandovao napadom KB-a na selo Raštani, opština Mostar. Tokom napada zatočeni bosanski Muslimani iz **HELIODROMA** prisiljeni su da hodaju ispred snaga u napadu te da ulaze i pretražuju neprijateljske položaje. Zatočenicima su bili prisiljeni da te zadatke vrše za vrijeme razmjene vatre, izlažući se velikoj životnoj opasnosti.
44. Tokom cijelog tog perioda, **MLADEN NALETILIĆ**, **VINKO MARTINOVIĆ** i njihovi potčinjeni takođe su prisiljavali zatočene bosanske Muslimane da rade na mjestima van linije fronta. Zatočeni bosanski Muslimani prisiljavani su, između ostalog, da obavljaju i učestvuju u sljedećim radovima: izgradnji, održavanju i popravkama na privatnim posjedima pripadnika i komandanata KB-a; kopanju rovova, podizanju obrambenih utvrđenja na položajima KB-a ili drugih snaga HV-a i HVO-a; i pomaganju pripadnicima KB-a pri pljački domova i imovine bosanskih Muslimana.

Ovim djelima odnosno propustima, **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** počinili su:

- TAČKA 2:** nečovječna djela, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, priznato članom 5(i), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.
- TAČKA 3:** nečovječno postupanje, **TEŠKA POVREDA ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949**, priznato članom 2(b), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.
- TAČKA 4:** okrutno postupanje, **KRŠENJE RANTIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3 Statuta a priznato članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija i članom 7(1) i 7(3) Statuta.
- TAČKA 5:** protupravan rad, **KRŠENJE RATNIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3 Statuta a priznato članom 51 IV. Ženevske konvencije i članom 49 i 50 III. Ženevske konvencije, te članom 7(1) i 7(3) Statuta.
- TAČKA 6:** ubistvo, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, priznato članom 5(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.
- TAČKA 7:** hotimično lišavanje života, **TEŠKA POVREDA ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949**, priznato članom 2(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.
- TAČKA 8:** ubistvo, **KRŠENJE RATNIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3 Statuta a priznato članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija i članom 7(1) i 7(3) Statuta.

TAČKE 9-12

MUČENJE

I

HOTIMIČNO NANOŠENJE VELIKIH PATNJI

45. Od maja 1993. godine pa najmanje do kraja januara 1994. godine, **MLADEN NALETILIĆ**, **VINKO MARTINOVIĆ** i njihovi potčinjeni mučili su ili

hotimično nanosili velike patnje civilima i ratnim zarobljenicima bosanskim Muslimanima koji su zarobljeni od strane KB ili zatočeni pod kontrolom HVO-a. Teške fizičke i psihičke patnje namjerno su nanošene bosanskim Muslimanima radi postizanja sljedećih ciljeva: dobivanja informacija; kažnjavanja; odmazde zbog nepovoljnog razvoja događaja na frontu; ili zastrašivanja; zbog njihove etničke pripadnosti i vjere. Tokom cijelog tog perioda, **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** u više su navrata počinili, pomagali i doprinosili u mučenju, hotimično nanosili velike patnje, i svojim primjerom poticali i ohrabivali svoje potčinjene da muče ili nanose velike patnje zatočenim bosanskim Muslimanima.

46. **MLADEN NALETILIĆ** je počinio i poticao mučenje ili nanošenje velikih patnji zatočenim bosanskim Muslimanima 20. aprila 1993. godine nakon napada na muslimansko stanovništvo Sovića i Doljana koje su izvele snage HV-a i HVO-a pod njegovom sveukupnom komandom.
47. U okviru priprema napada HV-a i HVO-a na Mostar, dana 7. maja 1993. godine neidentificirani pripadnici KB-a uhapsili su u Mostaru svjedoka B, koji je u to vrijeme bio istaknuta ličnost unutar zajednice bosanskih Muslimana, i odveli ga u bazu KB-a u Lištici - Širokom Brijegu. U toj bazi **MLADEN NALETILIĆ** i njegovi potčinjeni mučili su svjedoka B, nanoseći mu teške ozljede.
48. Nakon napada HV-a i HVO-a na Mostar, dana 10. maja 1993. godine **MLADEN NALETILIĆ** fizički je napao svjedoka M, ratnog zarobljenika kojeg su njegovi potčinjeni zarobili u Mostaru. **MLADEN NALETILIĆ** je udario svjedoka M nekoliko puta na otvorenom, na ulici u Mostaru, u prisustvu svojih potčinjenih i drugih komandanata HVO-a.
49. Tokom cijelog ovog perioda, **VINKO MARTINOVIĆ** je u više navrata u prisustvu svojih potčinjenih tukao zatočene bosanske Muslimane na području pod njegovom komandom kao i civile bosanske Muslimane tokom njihove deložacije i deportacije.

50. Tokom cijelog ovog perioda, premlaćivanje i mučenje muslimanskih civila i ratnih zarobljenika postalo je uobičajena praksa pripadnika KB-a. Premlaćivanja i mučenja muslimanskih civila i ratnih zarobljenika počinjena su od strane većeg broja pripadnika KB-a, uključujući i komandante. Ta su premlaćivanja i mučenja počinjena u različitim bazama KB-a u Mostaru, Lištici - Širokom Brijegu i Ljubuškom. Premlaćivanja i mučenja su takođe vršena u drugim zatvoreničkim centrima i logorima pod komandom HVO-a, kao na primjer u zatvoru u Ljubuškom i logoru HELIODROM. Premlaćivanja i mučenja dodatno su vršena na nekoliko drugih lokacija nakon zarobljavanja. **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** su znali ili su imali razloga znati da će njihovi potčinjeni počinuti takva djela, ili da su to već učinili, a nisu preduzeli potrebne i razumne mjere da spriječe daljnja takva djela odnosno da kazne počinioce.

Ovim djelima odnosno propustima, **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** počinili su:

- TAČKA 9:** mučenje, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, prema članu 5(f), 7(1) 7(3) Statuta Međunarodnog suda.
- TAČKA 10:** mučenje, **TEŠKA POVREDA ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949**, prema članu 2(b) Statuta i članu 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.
- TAČKA 11:** okrutno postupanje, **KRŠENJE RATNIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3 Statuta a priznato članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija i članom 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.
- TAČKA 12:** hotimično nanošenje velikih patnji ili teških ozljeda tijelu ili zdravlju, **TEŠKA POVREDA ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949**, prema članu 2(c), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 13-17

UBISTVO, HOTIMIČNO LIŠAVANJE ŽIVOTA I
HOTIMIČNO NANOŠENJE VELIKIH PATNJI
NENADU HARMANDŽIĆU

51. Nenad HARMANDŽIĆ, sin Salka, rođen u Mostaru 19. februara 1947. godine, odveden je u julu 1993. godine sa grupom od pedesetak zatočenika iz logora HELIODROM u bazu podjedinice KB-a pod komandom VINKA MARTINOVIĆA, poznate pod imenom ATG (antiteroristička grupa) "Mrmak" odnosno "Vinko Škrobo", koja se nalazila u Kalemovoj ulici u gradu Mostaru. VINKO MARTINOVIĆ se nalazio u bazi i imao je direktnu komandu kad je stigla grupa zatvorenika među kojima se nalazio Nenad HARMANDŽIĆ.
52. Istoga dana, po dolasku u objekte u Kalemovoj ulici Nenad HARMANDŽIĆ je sreo VINKA MARTINOVIĆA, nakon čega je bio izvrnut teškim premlaćivanjima od strane potčinjenih pod komandom VINKA MARTINOVIĆA. Kasnije istoga dana, Nenad HARMANDŽIĆ je ubijen od strane potčinjenih VINKA MARTINOVIĆA.

Ovim djelima odnosno propustima, VINKO MARTINOVIĆ počinio je:

TAČKA 13: ubistvo, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, priznato članom 5(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 14: hotimično lišavanje života, **TEŠKA POVREDA ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949**, prema članu 2(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

TAČKA 15: ubistvo, **KRŠENJE RATNIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3 Statuta a priznato članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija i članom 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Alternativno,

TAČKA 16: okrutno postupanje, **KRŠENJE RATNIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3 Statuta a priznato članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija i članom 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 17: hotimično nanošenje velikih patnji ili teških ozljeda tijelu ili zdravlju, **TEŠKA POVREDA ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949**, prema članu 2(c), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 18

PRISILNO PRESELJAVANJE

53. Približno 17. aprila 1993. godine, slijedeći planove i pod sveukupnom komandom **MLADENA NALETILIĆA**, KB je zajedno sa drugim snagama HV-a i HVO-a napala sela Soviće i Doljane u opštini Jablanica. Nakon zauzimanja Sovića, snage koje su izvršile napad prisilno su internirale nekoliko stotina civila bosanskih Muslimana u mjesnoj osnovnoj školi 18. i 19. aprila 1993. Narednih dana snage pod komandom **MLADENA NALETILIĆA** smjestile su cjelokupno muslimansko civilno stanovništvo Sovića, oko 450 žena, djece i staraca, u zaselak Januzoviće te ih kasnije prisilno preselile na područje Gornjeg Vakufa pod kontrolom ABiH.
54. U opštini Mostar, **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** naredili su i bili odgovorni za prisilno preseljenje civila bosanskih Muslimana koje je započelo 9. maja 1993. i nastavilo se najmanje do januara 1994. Pripadnici KB-a pod njihovom komandom isticali su se u deložaciji, hapšenju i prisilnom preseljenju civila bosanskih Muslimana tokom cijelog predmetnog perioda, a naročito za vrijeme dva velika vala prisilnih preseljenja koja su se dogodila u maju i julu 1993. Čim su KB i ostale jedinice HVO-a utvrdile koje osobe su porijeklom Muslimani, oni bi ih pohapsili, deložirali, opljačkali njihove domove i prisilno ih prebacili preko linija sukoba na područja pod

kontrolom ABiH. Na drugoj strani linije sukoba, dio grada kojeg je držala ABiH nalazio se u okruženju snaga HV-a i HVO-a, koje su intenzivno granatirale to područje i sprečavale dolazak humanitarne pomoći i osnovnih namirnica. **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** komandovali su akcijama sa tim ciljem i davali naređenja svojim potčinjenima da nastave sa prisilnim preseljenjima.

Ovim djelima odnosno propustima, **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** počinili su:

TAČKA 18: protupravno preseljenje civila, **TEŠKA POVREDA**
ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949, priznato članom 2(g),
7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 19-22

RAZARANJE I PLJAČKANJE IMOVINE

55. Nakon zauzimanja Sovića i Doljana 17. aprila 1993. godine, **MLADEN NALETILIĆ** je naredio razaranje svih kuća bosanskih Muslimana na tom području. Sistematsko razaranje kuća bosanskih Muslimana izvršile su snage pod komandom **MLADENA NALETILIĆA**, koji je u predmetno vrijeme komandovao područjem koje su zauzele snage HV-a i HVO-a.
56. Nakon zauzimanja Sovića i Doljana 17. aprila 1993. godine, **MLADEN NALETILIĆ** je naredio razaranje džamije u Sovićima. Džamiju su razorile snage pod komandom **MLADENA NALETILIĆA**, koji je u predmetno vrijeme komandovao područjem koje su zauzele snage HV-a i HVO-a.
57. Nakon napada HV-a i HVO-a na Mostar 9. maja 1993. godine a u okviru kampanje progona bosanskih Muslimana koja je uslijedila, jedinice pod komandom **MLADENA NALETILIĆA** i **VINKA MARTINOVIĆA** sistematski su pljačkale kuće i imovinu bosanskih Muslimana.

58. Nakon zauzimanja sela Raštana, opština Mostar, 23. septembra 1993. godine, snage pod komandom **MLADENA NALETILIĆA** uništavale su kuće bosanskih Muslimana u tome selu.

Ovim djelima odnosno propustima, **MLADEN NALETILIĆ** i **VINKO MARTINOVIĆ** počinili su:

TAČKA 19: razaranje imovine velikih razmjera, **TEŠKA POVREDA ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949**, prema članu 2(d), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 20: bezobzirno razaranje koje se ne može opravdati vojnom nužnošću, **KRŠENJE RATNIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3(b), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 21: pljačkanje javne i privatne imovine, **KRŠENJE RATNIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3(e), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 22: zauzimanje, razaranje ili hotimično oštećivanje vjerskih institucija, **KRŠENJE RATNIH ZAKONA I OBIČAJA**, prema članu 3(d), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

/potpis na originalu/

Louise Arbour

Tužilac

Dana 18. decembra 1998.
Hag, Holandija

 22-12-98